

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง¹

กนกพิชญ์ เตมีย์บริบูรณ์²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ปัจจุบันพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้มีการประกาศใช้มานานกว่า 20 ปีอย่างไรก็ตาม ด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของรูปแบบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันที่วิธีการเสนอขายสินค้าและบริการ ตลอดจนรูปแบบการเข้าถึงผู้บริโภคมีความหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ไม่สามารถรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเพียงพอ ผลที่ตามมาคือไม่สามารถดำเนินการตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ ไม่สามารถส่งเสริมความโปร่งใสของธุรกิจขายตรง และไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคและแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะรับรองสิทธิของผู้บริโภคไว้โดยชัดเจนก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่าในทางปฏิบัติผู้บริโภคจำนวนมากยังคงไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือการคุ้มครองอย่างเพียงพอ อันเนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ที่ยังมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน และไม่ทันต่อพฤติกรรมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหาความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

ปัญหาประการแรกคือ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงที่จะต้องร่วมรับผิดกับผู้จำหน่ายอิสระในกรณีที่ผู้จำหน่ายอิสระนำสินค้าไปเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยการโฆษณาสินค้าที่เป็นเท็จหรือเกินกว่าความจริง เพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าหรือบริการของผู้จำหน่ายอิสระ การโฆษณาสินค้าที่เป็นเท็จ หรือเกินกว่าความจริงนั้นทำให้เกิดความเสียหายกับผู้บริโภค จากการศึกษานี้พบว่าการกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงที่จะต้องร่วมรับผิดกับผู้จำหน่ายอิสระพบว่า ในปัจจุบันพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้มีการบัญญัติความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงที่มีหน้าที่ ๆ จะต้องร่วมรับผิดกับผู้จำหน่ายอิสระในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคในความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือบริการที่ผู้จำหน่ายอิสระได้ขายให้แก่ผู้บริโภคหรือความเสียหายที่ผู้จำหน่ายอิสระได้

¹บทความนี้เรียบเรียงมาจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์ ดร.พีรพงศ์ จงไพศาลสกุล และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลิล สิริพิทุร

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ก่อให้เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 24/1 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่มีการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงร่วมรับผิดชอบกับผู้จำหน่ายอิสระ ในกรณีที่มีกระทำการละเมิด เช่น การโฆษณาเกินจริงหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อผู้บริโภคแต่อย่างใด ซึ่งหากเกิดความเสียหายขึ้น หากจะกลับไปใช้หลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับความรับผิดในลักษณะตัวการตัวแทนตาม มาตรา 820 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือแม้แต่ มาตรา 427 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีละเมิดก็ยังไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้โดยตรง เนื่องจากพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดสถานะของผู้จำหน่ายอิสระโดยสามารถตีความหมายได้ว่า ผู้จำหน่ายอิสระ คือ บุคคลที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและนำสินค้าหรือบริการดังกล่าว ไปทำการเสนอขายให้แก่ผู้บริโภคต่อไป³ หรืออาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าผู้จำหน่ายอิสระ หมายความว่า ผู้ขายสินค้าหรือบริการที่มีลูกจ้าง ไม่ใช่ตัวแทนของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง แต่ได้ทำการซื้อสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงแล้วนำไปขายโดยรับค่าตอบแทนจากยอดขายที่ทำได้

เมื่อพิจารณาลักษณะของการดำเนินงานของผู้จำหน่ายอิสระจะพบว่า ผู้จำหน่ายอิสระมีหน้าที่ ๆ ต้องปฏิบัติตามแผนการขาย เงื่อนไขการดำเนินการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ซึ่งเข้าข่ายองค์ประกอบของความเป็นตัวการตัวแทน กล่าวคือ มีการควบคุมกำกับดูแลจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงไว้โดยเฉพาะ เมื่อการกระทำของผู้จำหน่ายอิสระมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรืออาจกระทำในนามของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงโดยตรง แต่เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้บริโภคจากการที่ผู้จำหน่ายอิสระนั้นได้กระทำการโฆษณาเกินจริงหรือหลอกลวงโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จกลับไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงร่วมรับผิดชอบกับผู้จำหน่ายอิสระดังกล่าวแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทฤษฎีตัวการตัวแทน (Agency Theory) ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงเป็นผู้กำหนดแผนการขาย เงื่อนไขการดำเนินการ ตลอดจนเป็นผู้จัดหาเอกสารซื้อขายสินค้าให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระนั้น ย่อมมีลักษณะเป็นการควบคุม และมอบหมายภารกิจ ซึ่งเข้าข่ายองค์ประกอบของความเป็นตัวการตัวแทน กล่าวคือมีการมอบอำนาจจากตัวการให้แก่ตัวแทน มีการควบคุมกำกับดูแล และมีการกระทำทางธุรกิจที่ผู้จำหน่ายอิสระกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงทั้งยังอาจมีลักษณะเป็นการกระทำในนามของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงอีกด้วย แต่พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 กลับไม่ได้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องรับผิดชอบในกรณีที่มีผู้จำหน่ายอิสระกระทำการละเมิด เช่น การโฆษณาเกินจริงหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อผู้บริโภคแต่อย่างใด

ปัญหาประการที่สอง มาตรการลงโทษกรณีผู้ประกอบธุรกิจใช้ใบอนุญาตการขายตรงหรือตลาดแบบตรงผิดประเภท จากการศึกษาค้นพบว่า ในปัจจุบันพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้มีการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงหากมีความประสงค์จะประกอบธุรกิจขายตรง

³ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545, มาตรา 3.

และตลาดแบบตรงจะต้องมีการยื่นคำขอประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ทั้งพระราชบัญญัติดังกล่าวยังได้มีการกำหนดบทลงโทษในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวไว้ด้วย กล่าวคือ หากผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงกระทำการฝ่าฝืนไม่จดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงนั้นก็จะมีบทลงโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 47 และมาตรา 51/1 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า ในทางปฏิบัติยังปรากฏว่ามีผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงจำนวนมากไม่น้อยดำเนินการผิดไปจากประเภทการประกอบธุรกิจที่ได้จดทะเบียนไว้ เช่น ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงกลับดำเนินการในลักษณะของธุรกิจขายตรง มีการสร้างเครือข่ายตัวแทนจำหน่ายซึ่งอาจเข้าข่ายลักษณะของแชร์ลูกโซ่ ในขณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงบางรายกลับเลี่ยงการดำเนินธุรกิจผ่านตัวแทนจำหน่าย โดยหันไปใช้ช่องทางการตลาดแบบตรง เช่น การจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และสื่อดิจิทัลโดยตรงถึงผู้บริโภค ซึ่งถือเป็นการดำเนินธุรกิจผิดประเภทจากที่ได้รับอนุญาต และถึงแม้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จะมีบทบัญญัติมาตรา 42 ที่ให้อำนาจนายทะเบียนเพิกถอนใบอนุญาตในกรณีที่ผู้ประกอบการฝ่าฝืนเงื่อนไขบางประการ แต่บทบัญญัติดังกล่าวกลับไม่มีการระบุชัดเจนถึงกรณีการใช้ใบอนุญาตผิดประเภทหรือดำเนินธุรกิจผิดลักษณะที่ได้รับอนุญาตไว้ทำให้ไม่อาจใช้เป็นฐานในการเพิกถอนใบอนุญาตในกรณีเช่นว่านี้ได้ทั้งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่กำหนดบทลงโทษผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ในกรณีที่กระทำการฝ่าฝืนในกรณีดังกล่าวไว้ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ทั้งทางแพ่งและทางอาญาไว้โดยเฉพาะ เมื่อพิจารณาประกอบทฤษฎีนโยบายสาธารณะแล้วจะพบว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ยังไม่อาจสอดคล้องหรือรองรับสภาพปัญหาดังกล่าวที่มีในปัจจุบันได้อย่างครอบคลุม กล่าวคือ ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ซึ่งมีแนวความคิดว่า รัฐจะต้องมีการบัญญัติกฎหมายและกลไกในการกำกับดูแลเพื่อป้องกันความเสียหายต่อส่วนรวม และรักษาความเป็นธรรมให้แก่ผู้บริโภคในฐานะฝ่ายที่อ่อนแอ⁴ การที่รัฐไม่มีบทลงโทษ หรือกลไกควบคุมที่เพียงพอในกรณีนี้ ย่อมแสดงถึงการขาดความสามารถในการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า ทั้งยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชนพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ยังไม่สามารถตอบสนอง หรือรองรับต่อสภาพปัญหาทางธุรกิจในปัจจุบันได้อย่างครอบคลุม

ปัญหาประการสุดท้ายคือ เรื่องปัญหาการกำหนดการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้บริโภค ในกรณีมีความเสียหายเกิดจากการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงจากการศึกษาการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันพบว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้มีการกำหนด

⁴ สันญา เคนาภูมิ, “การกำหนดนโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและกระบวนการ,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 7, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2559) : 105.

หลักเกณฑ์ให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงจะต้องยื่นคำขอประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงต่อหน่วยงานของรัฐคือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้พร้อมทั้งผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงจะต้องวางหลักประกัน เพื่อประกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อผู้บริโภค โดยจำนวนหลักประกันดังกล่าวนั้นเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง⁵ โดยพิจารณาจากรายได้ของการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงดังกล่าว และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคนายทะเบียนมีอำนาจใช้เงินจากหลักประกันที่ผู้ประกอบธุรกิจวางไว้ เพื่อชดเชยความเสียหายดังกล่าว หากวงเงินหลักประกันไม่เพียงพอนายทะเบียนสามารถมีคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจวางหลักประกันเพิ่มเติมให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง หากผู้ประกอบธุรกิจเพิกเฉย หรือไม่ดำเนินการตามคำสั่งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวนายทะเบียนย่อมมีอำนาจตามกฎหมายในการเพิกถอนทะเบียนการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจรายนั้นได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 42 (7) แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาต่อไปจะเห็นว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ไม่อาจคุ้มครองความเสียหายของผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุมในกรณีที่มีจำนวนผู้เสียหายหลายราย หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นมีมูลค่าสูงเกินวงเงินของหลักประกันที่วางไว้ และผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงละเลยไม่นำเงินหลักประกันมาวางเพิ่มตามที่นายทะเบียนมีคำสั่งแต่อย่างใด ดังนั้นกลไกการเยียวยาความเสียหายต่อผู้บริโภคผ่านการใช้วงเงินหลักประกันที่ผู้ประกอบธุรกิจวางไว้ นั้น ยังไม่สามารถสร้างหลักประกันได้อย่างมั่นคงว่า ผู้บริโภคจะได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือชดเชยความเสียหายได้อย่างครบถ้วนและทันทั่วทั้งที่ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลสั่งใช้มาตรการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาไว้เป็นการเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจขายตรงหรือธุรกิจตลาดแบบตรง ส่งผลให้เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นจำเป็นต้องอาศัยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี โดยมาตรา 56 ซึ่งให้นำมาตรา 254 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2566) มาบังคับใช้โดยอนุโลม ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย หรือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการสั่งคุ้มครองชั่วคราว เช่น การสั่งห้ามไม่ให้จำเลยกระทำการหรือดำเนินการบางประการก่อนมีคำพิพากษาเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวยังไม่มียกเว้นที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการให้ผู้ประกอบธุรกิจวางหลักประกันต่อศาล เพื่อประกันความเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ส่งผลให้ในทางปฏิบัติผู้บริโภคยังขาดมาตรการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพในช่วงก่อนฟ้องคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจไม่มีเจตนาชำระหนี้ หรือไม่มีทรัพย์สิน

⁵ “ประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง เรื่องหลักประกันตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545,” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 138 ตอนพิเศษ 175 ง (3 สิงหาคม 2564): 2.

เพียงพอในการชดใช้ภายหลังจากมีคำพิพากษาแต่อย่างใด ทั้งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักการตามแนวคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคแล้วจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ยังไม่สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านการคุ้มครองล่วงหน้า การป้องกันความเสียหาย และการรับประกันว่าผู้บริโภคจะสามารถได้รับค่าชดเชยตามสิทธิที่ตนพึงมีได้จริงในทางปฏิบัติ

ดังนั้น เพื่อให้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 สามารถรองรับสถานการณ์ในปัจจุบัน และคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงที่จะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้จำหน่ายอิสระ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยบัญญัติมาตราใหม่ขึ้นเป็น มาตรา 24/2 เพื่อกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้จำหน่ายอิสระในกรณีที่มีการกระทำละเมิดต่อผู้บริโภค อันเกิดจากการการโฆษณาเกินจริงหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อผู้บริโภค ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค และเสริมสร้างกลไกความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบธุรกิจขายตรงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มาตรา 24/2 มีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

มาตรา 24/2 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้จำหน่ายอิสระ ในกรณีที่ผู้จำหน่ายอิสระกระทำการละเมิดต่อผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาเกินจริง การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือการปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ผู้บริโภคทราบ หากการกระทำนั้นเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง เว้นแต่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะพิสูจน์ได้ว่าได้ดำเนินการด้วยความระมัดระวังอย่างเพียงพอในการควบคุมดูแลหรือป้องกันมิให้เกิดการกระทำดังกล่าว”

2. การกำหนดมาตรการลงโทษกรณีผู้ประกอบธุรกิจใช้ใบอนุญาตการขายตรงหรือตลาดแบบตรงผิดประเภท ผู้ศึกษาจึงเห็นควรเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยแก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติมาตรา 42 และเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตราขึ้นใหม่เป็น มาตรา 52/2 โดยผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มาตรา 42 และมาตรา 51/4 มีบทบัญญัตินี้ดังต่อไปนี้

มาตรา 42 ให้มีการเพิ่ม มาตรา 42 (9) บัญญัติว่า “ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงผิดไปจากประเภทของใบอนุญาตที่ได้รับอนุญาต หรือประกอบธุรกิจนอกเหนือจากขอบเขตที่ระบุไว้ในใบอนุญาต ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อ”

และแก้ไขความในวรรคสามของมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยให้บัญญัติว่า “ในกรณีตาม (1) (5) (6) (7) (8) (9) ให้นายทะเบียนสั่งเพิกถอนทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงแล้วแต่กรณี”

มาตรา 51/4 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรงผู้ใดประกอบธุรกิจผิดไปจากประเภทของใบอนุญาตที่ได้รับอนุญาต หรือประกอบธุรกิจนอกเหนือจากขอบเขตที่ระบุไว้ในใบอนุญาต ต้องระวางจำคุกโทษไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”

3. การกำหนดการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้บริโภคในกรณีมีความเสียหายเกิดจากการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง ผู้ศึกษาจึงเห็นควรเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้เพิ่มเติม หมวด 8 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และเพิ่มเติมมาตรา 55/1 โดยมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

มาตรา 55/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง หรือผู้จำหน่ายอิสระได้กระทำการโดยไม่สุจริตหรือมีลักษณะเป็นการหลอกลวง หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคอย่างร้ายแรง และเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายที่ยากแก่การเยียวยาในภายหลัง ผู้บริโภค ผู้เสียหาย พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค อาจยื่นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนยื่นฟ้องคดีผู้บริโภค หรือก่อนพิพากษา ซึ่งเป็นคำร้องขอฝ่ายเดียว เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาได้

คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่ง อาจรวมถึงวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไว้ก่อนพิพากษา รวมทั้งจำนวนเงินหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอกซึ่งถึงกำหนดชำระแก่จำเลย

(2) มีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้โอน ขาย หรือยกย้ายซึ่งทรัพย์สินของจำเลย

(3) สั่งการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคหรือประโยชน์สาธารณะ

คำขอตามวรรคหนึ่งต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงและเหตุเพียงพอที่จะทำให้เชื่อว่าสมควรที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้น”

เอกสารอ้างอิง

สัญญา เคนาภูมิ, “การกำหนดนโยบายสาธารณะ : ทฤษฎี และกระบวนการ,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 7, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2559) : หน้า 105.

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545.

ประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง เรื่องหลักประกันตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545.